KOMISJA EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 22.3.2011
KOM(2011) 140 wersja ostateczna

KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY, EUROPEJSKIEGO BANKU CENTRALNEGO, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW

Wprowadzenie euro w Estonii

KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY, EUROPEJSKIEGO BANKU CENTRALNEGO, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW

Wprowadzenie euro w Estonii

1. WPROWADZENIE

Dnia 13 lipca 2010 r. Rada podjęła decyzję, w której stwierdziła, że Estonia spełnia warunki konieczne do przyjęcia euro[1] oraz że ze skutkiem od dnia 1 stycznia 2011 r. należy uchylić derogację dotyczącą uczestnictwa tego kraju w strefie euro.

Podobnie jak wszystkie państwa członkowskie, które przyjęły euro po pierwszej fali wymiany walut krajowych na euro w latach 1999-2002, Estonia wprowadziła euro według tzw. scenariusza *big-bang*, w ramach którego przyjęcie euro i wymiana pieniądza gotówkowego przeprowadzane są w tym samym czasie. Dwutygodniowy okres podwójnego obiegu, podczas którego zarówno euro, jak i korona estońska posiadały status prawnego środka płatniczego, umożliwił stopniowe wycofanie z obiegu banknotów i monet dotychczasowej waluty krajowej. Powodzenie operacji wprowadzenia wspólnej waluty ponownie potwierdziło, że przy jej starannym przygotowaniu krótki okres podwójnego obiegu walut może być wystarczający[2]. Przeważająca większość Estończyków (87 %) uznała, że operacja wprowadzenia euro przebiegła sprawnie i bezproblemowo[3].

W niniejszym komunikacie omówiono najważniejsze aspekty procesu wprowadzenia wspólnej waluty, w szczególności przygotowania do wymiany pieniądza gotówkowego, okres podwójnego obiegu walut, środki podjęte w celu zapobiegania nadużyciom w zakresie cen oraz błędnemu postrzeganiu cen, tendencje w zakresie zmian cen oraz postrzeganie cen, a także kampanię informacyjną na temat euro. W stosownych przypadkach przedstawiono wnioski, które mogą być przydatne dla krajów, które będą wprowadzać euro w przyszłości.

2. WPROWADZENIE EURO

2.1. Przygotowania do wymiany pieniądza gotówkowego

Wymiana pieniądza gotówkowego stanowi prawdopodobnie najbardziej widoczny element procesu wprowadzenia wspólnej waluty, ponieważ dotyczy praktycznie wszystkich instytucji finansowych, przedsiębiorstw i obywateli. Sprawne przeprowadzenie tego procesu zależy od odpowiedniego zaopatrzenia wszystkich zaangażowanych podmiotów w gotówkę

---

1 Decyzja Rady (2010/416/UE) z dnia 13 lipca 2010 r. zgodnie z art. 140 ust. 2 Traktatu w sprawie przyjęcia przez Estonię euro w dniu 1 stycznia 2011 r., Dz.U. L 196 z 28.7.2010, s. 24.

2 Słowacja i Słowenia również miały dwutygodniowy okres podwójnego obiegu, podczas gdy na Malcie i Cyprze był to jeden miesiąc. W pierwszej grupie państw członkowskich strefy euro wspólną walutę wprowadzono według tzw. „scenariusza madryckiego”, który przewidywał trzyletni okres przejściowy (roczny w przypadku Grecji).

3 Flash Eurobarometr 309, badanie terenowe przeprowadzone w styczniu 2011 r., dostępne na następującej stronie internetowej: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/flash_arch_en.htm

denominowaną w euro oraz od dobrego przygotowania banków i przedsiębiorstw na dodatkowe obciążenie pracą.

W celu zastąpienia znajdujących się w obiegu koron estońskich i zapewnienia zapasów niezbędnych ze względów logistycznych estoński bank centralny (Eesti Pank) pożyczył z Eurosystemu około 45 mln sztuk banknotów euro oraz w drodze przetargu publicznego zamówił 194 mln sztuk monet euro (z estońską stroną narodową) w mennicy Finlandii.

Eesti Pank rozpoczął **zaopatrzenie wstępne** (tzn. dostarczanie gotówki euro instytucjom kredytowym przed wprowadzeniem tej waluty) w monety euro w połowie września i w banknoty euro w połowie listopada. Policja eskortowała wszystkie transporty w ramach zaopatrzenia wstępnego, w tym transporty monet oraz zaopatrzenie bankomatów, co zapewniło wysoki poziom ochrony. Do dziesięciu banków komercyjnych, które podpisały umowy o zaopatrzeniu wstępnym z Eesti Pank, dostarczono banknoty o łącznej wartości 187 mln EUR (10,5 mln sztuk banknotów) oraz monety o łącznej wartości 28 mln EUR (85 mln sztuk monet), co odpowiednio stanowi w ujęciu ilościowym około 23 % banknotów pożyczonych z Eurosystemu i 44 % zamówionych monet. Łączna wartość banknotów euro dostarczonych w ramach zaopatrzenia wstępnego do końca roku wyniosła 34 % łącznej wartości banknotów w koronie estońskiej będących w obiegu pod koniec października 2010 r., natomiast łączna wartość monet euro dostarczonych w ramach zaopatrzenia wstępnego wyniosła trzykrotność łącznej wartości monet w koronie estońskiej w obiegu. Wysoki udział monet w zaopatrzeniu wstępnym odzwierciedla zmianę proporcji pod względem ilości banknotów i monet będących w obiegu, jaka miała miejsce w następstwie wprowadzenia euro (monety w koronie estońskiej były rzadziej używane w porównaniu z monetami euro).

Zaopatrzenie wtórne (tzn. dostarczanie gotówki euro przedsiębiorstwom i obywatelom przez instytucje kredytowe przed wprowadzeniem euro) w monety euro rozpoczęto dnia 15 września, a w banknoty euro – dnia 1 grudnia. Około 5 300 przedsiębiorstw podpisało z bankami umowy o zaopatrzenie wtórne i zostało zaopatrzonych w blisko 9 % banknotów (w ujęciu wartościowym, 18 % w ujęciu ilościowym) i 52 % monet (w ujęciu wartościowym, 51 % w ujęciu ilościowym) dostarczonych w ramach zaopatrzenia wstępnego. Przed wprowadzeniem euro przedsiębiorstwom dostarczono łącznie 14,4 % gotówki (w ujęciu wartościowym) dostarczonej w ramach zaopatrzenia wstępnego, co stanowi wysoki odsetek w porównaniu z większością operacji przejścia na euro przeprowadzonych po 2002 r. W Słowenii zaopatrzenie wtórne stanowiło jedynie 2,4 % gotówki (w ujęciu wartościowym) dostarczonej w ramach zaopatrzenia wstępnego, natomiast na Cyprze i Malcie zaopatrzenie wtórne wyniosło zaledwie ok. 1 % zaopatrzenia wstępnego. Z drugiej strony na Słowacji łącznie 27,8 % gotówki dostarczonej w ramach zaopatrzenia wstępnego zostało następnie przekazane w ramach zaopatrzenia wtórnego.

Zaopatrzenie wtórne objęło również 86 000 **pakietów bilonu euro dla detalistów**[4]**,** które zostały przygotowane przez największe przedsiębiorstwo konwojenckie i rozprowadzone wśród podmiotów gospodarczych bezpośrednio lub poprzez banki. W porównaniu z innymi operacjami przejścia na euro po 2002 r. jest to największa liczba sprzedanych pakietów w liczbach bezwzględnych i druga w stosunku do liczby ludności. Zapewnienie wystarczającej liczby pakietów bilonu euro dla detalistów jest istotne w celu ułatwienia detalistom wydawania reszty wyłącznie w euro w okresie wprowadzania euro.

---

[4] Oferowano dwa rodzaje pakietów – o wartości 111 euro (8 rulonów z monetami euro) lub 198 euro (15 rulonów).

Osiągnięto stosunkowo wysoki poziom zaopatrzenia wtórnego, mimo że banki estońskie nie skorzystały z przyjętych w czerwcu 2008 r. nowych uproszczonych zasad EBC dotyczących zaopatrzenia wtórnego[5]. Według Eesti Pank i banków komercyjnych wynikało to z następujących czynników: a) z przyczyn związanych z przepisami estońskimi banki nie uznają środków pieniężnych zablokowanych na koncie klienta za wystarczające zabezpieczenie (w przypadku niewypłacalności); b) banki uznały, że łatwiej będzie stosować te same zasady do wszystkich przedsiębiorstw, niezależnie od ich wielkości, ponieważ możliwe było przeprowadzenie zaopatrzenia wtórnego małych przedsiębiorstw na normalnych zasadach; podejście takie zostało również uznane za bardziej elastyczne, ponieważ procedura uproszczona może być wykorzystana wyłącznie w ciągu ostatnich pięciu dni kalendarzowych przed przejściem na euro; c) uznano wreszcie, że z punktu widzenia informacji i komunikacji jeden rodzaj porozumienia będzie prostszym rozwiązaniem.

W odniesieniu do osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej banki komercyjne zapewniły im możliwość wymiany koron estońskich na euro po kursie wymiany oraz bez żadnych opłat ani ograniczeń[6] co do wymienianej kwoty we wszystkich oddziałach oferujących usługi gotówkowe od dnia 1 grudnia 2010 r. Usługa ta oferowana będzie do końca czerwca 2011 r., a następnie w ograniczonej liczbie oddziałów – do końca grudnia 2011 r.

Władze Estonii początkowo zamówiły 600 000 **minipakietów** bilonu w euro (42 monety o nominalnej wartości 12,79 EUR)[7] – co oznacza mniej więcej jeden pakiet na gospodarstwo domowe – które począwszy od 1 grudnia można było kupić w bankach i urzędach pocztowych. Minipakiety bilonu w euro są istotne z następujących powodów: a) ułatwiają obywatelom zapoznanie się z nową walutą; b) stanowią ważne narzędzie komunikacji, a także c) zmniejszają zapotrzebowanie na wydawanie reszty przez detalistów w pierwszych dniach po przejściu na euro. Minipakiety cieszyły się dużym powodzeniem i w ciągu pierwszych trzech dni sprzedano ich aż 247 000. W konsekwencji zamówiono 100 000 dodatkowych minipakietów, co z perspektywy czasu okazało się jednak niepotrzebne, ponieważ do dnia 31 grudnia sprzedano 510 000 minipakietów, tzn. mniej niż przewidziano początkowo. Potwierdza to ogólne zalecenie, zgodnie z którym, by zaspokoić zapotrzebowanie, należy przewidzieć jeden pakiet na gospodarstwo domowe.

Według przeprowadzonego na dwa dni przed wprowadzeniem euro sondażu Komisji[8] wielu Estończyków było już w posiadaniu pewnych środków gotówkowych w euro: 50 % posiadało banknoty euro (62 % z podróży zagranicznej, 35 % w wyniku wymiany waluty w banku w Estonii), a 62 % posiadało monety euro (63 % z podróży zagranicznej, 38 % z minipakietu).

Zaopatrzenie wstępne banków i zaopatrzenie wtórne przedsiębiorstw i obywateli w Estonii zostało dobrze przygotowane i zorganizowane.

---

5 Wytyczne EBC (EBC/2008/4) z dnia 19 czerwca 2008 r. zmieniające wytyczne EBC/2006/9 w sprawie niektórych przygotowań do wymiany pieniądza gotówkowego związanych z wprowadzeniem waluty euro oraz w sprawie zaopatrzenia wstępnego i zaopatrzenia wtórnego w banknoty i monety euro podmiotów poza strefą euro.

6 Ze względów praktycznych konieczne było uprzedzenie banku o zamiarze wymiany dużych ilości gotówki.

7 Minipakiety sprzedawane były po nieznacznie obniżonej cenie: 200 koron zamiast 200,12.

8 Flash Eurobarometr 308, 30 grudnia 2010 r., dostępny na następującej stronie internetowej: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/flash_arch_en.htm

Detaliści w Estonii zostali dobrze zaopatrzeni w gotówkę euro przed wprowadzeniem nowej waluty. Obejmowało to dostarczenie dużej liczby pakietów bilonu podmiotom gospodarczym, co stanowi dobrą praktykę w celu ułatwienia detalistom wydawania reszty wyłącznie w euro w okresie podwójnego obiegu.

Również obywatele zostali dobrze zaopatrzeni w gotówkę euro przed wprowadzeniem tej waluty. Inicjatywą o dużym znaczeniu, a zarazem dobrą praktyką w tym zakresie, była bezpłatna wymiana waluty w bankach komercyjnych przed wprowadzeniem euro. Za pośrednictwem banków i urzędów pocztowych przygotowano i rozprowadzono wystarczającą liczbę minipakietów bilonu w euro, co ma duże znaczenie w celu zapoznania obywateli z nową walutą przed jej wprowadzeniem, jako narzędzie komunikacji, a także celem zmniejszenia zapotrzebowania detalistów na wydawanie reszty w pierwszych dniach po przejściu na euro.

2.2. Okres podwójnego obiegu

Estonia przewidziała dwutygodniowy okres podwójnego obiegu waluty (od 1 do 14 stycznia).

Przystosowanie 867 bankomatów w kraju przebiegło sprawnie i praktycznie wszystkie wydawały banknoty euro już od pierwszych godzin dnia 1 stycznia. Wydawały one głównie banknoty o niskich nominałach (5, 10 i 20 EUR), natomiast bankomaty, które w przeszłości wykazywały wysokie obroty, zaopatrzono również w banknoty o nominale 50 EUR. Dzięki powszechnemu wykorzystaniu w bankomatach banknotów o niskich nominałach można było zapobiec sytuacjom, w których detalistom brakuje gotówki na wydanie reszty w euro. Terminale kart płatniczych w punktach sprzedaży zostały z powodzeniem przestawione na euro przed otwarciem sklepów dnia 1 stycznia, podobnie jak ogólnie systemy informatyczne. Płatności międzybankowe w euro również przebiegały bezproblemowo począwszy od pierwszego dnia otwarcia banków w nowym roku.

Większość oddziałów banków oferowało usługi gotówkowe w sobotę i niedzielę, 1 i 2 stycznia, natomiast urzędy pocztowe były otwarte siedem dni w tygodniu w okresie podwójnego obiegu. Umożliwienie bezpłatnej wymiany koron estońskich na euro w ponad 180 urzędach pocztowych w całym kraju w dniach od 1 do 15 stycznia miało duże znaczenie dla ułatwienia wymiany gotówki, w szczególności osobom mieszkającym na terenach oddalonych i wiejskich.

Transporty gotówki odbyły się zgodnie z planem w ścisłej współpracy z policją, co zapewniło wysoki poziom bezpieczeństwa.

W czasie weekendu w dniach 1 i 2 stycznia banki odnotowały niewielką liczbę klientów, jednak począwszy od poniedziałku, 3 stycznia, przez cały okres podwójnego obiegu liczba bezpośrednich transakcji była około 3-5 razy wyższa niż normalnie, przy czym największa liczba klientów pojawiła się w bankach w ciągu pierwszych dwóch dni roboczych nowego roku. Również w urzędach pocztowych rekordową liczbę transakcji bezpośrednich przeprowadzono w dniach 3 i 4 stycznia.

Dzięki starannym przygotowaniom banki i urzędy pocztowe dobrze poradziły sobie z dodatkowym obciążeniem pracą podczas okresu podwójnego obiegu, choć tworzenie się kolejek w ciągu pierwszych dni roboczych nowego roku było nie do uniknięcia. Według

sondażu przeprowadzonego przez służby Komisji w dniach od 16 do 20 stycznia[9], 95 % respondentów w pierwszym tygodniu stycznia nie napotkało w bankach żadnych problemów przy wymianie koron estońskich lub wypłacaniu gotówki euro. Jest to bardzo dobry wynik, również w porównaniu z większością przeprowadzonych niedawno operacji wprowadzenia euro[10].

Wykres 1 poniżej przedstawia rozwój płatności gotówkowych dokonywanych wyłącznie w euro podczas okresu podwójnego obiegu w Estonii w porównaniu z analogicznym okresem na Słowacji i w Słowenii.

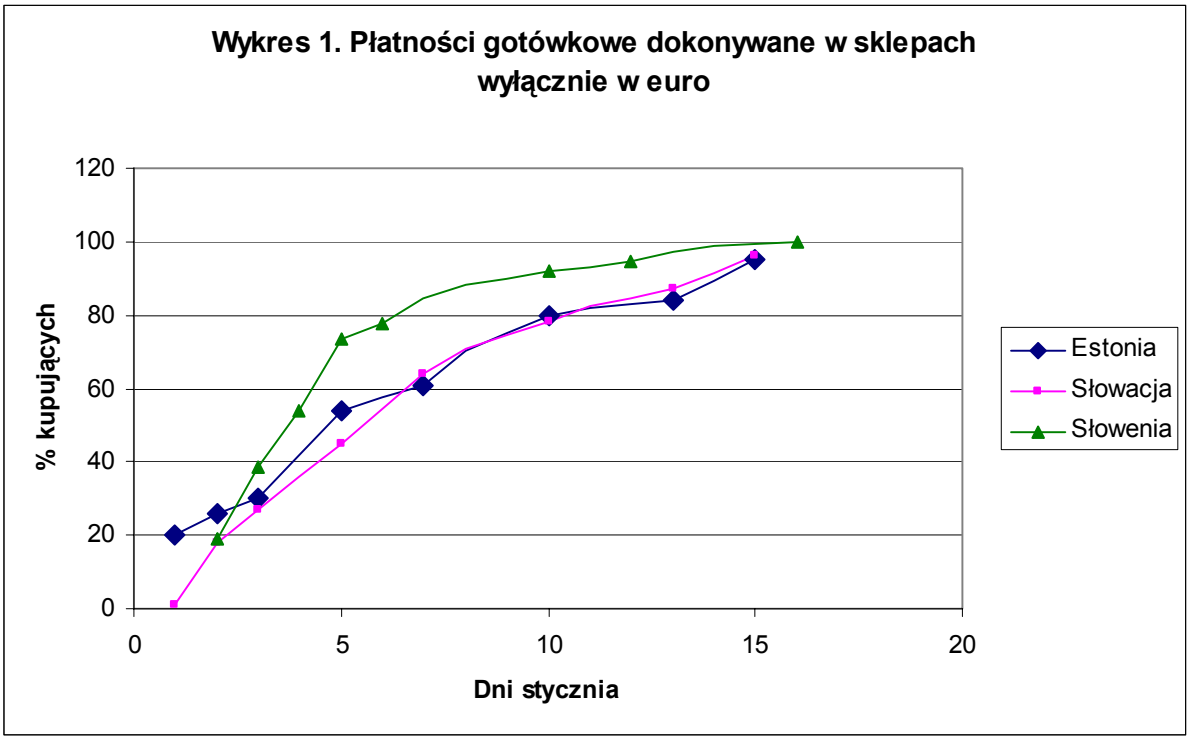

Spośród osób, które płaciły gotówką[11], stosunkowo duży odsetek (20 %) zapłacił wyłącznie gotówką euro już dnia 1 stycznia (tego dnia były otwarte duże sieci supermarketów). Dnia 5 stycznia większość osób (54 %) płaciła wyłącznie w gotówce euro, a następnie udział płatności uiszczanych wyłącznie w gotówce euro stopniowo wzrastał do końca okresu podwójnego obiegu. Z wyjątkiem większego udziału płatności wyłącznie w euro na początku okresu podwójnego obiegu, rozwój tych płatności w późniejszym okresie był mniej więcej taki sam jak w przypadku Słowacji, ale wolniejszy niż w Słowenii (oraz na Malcie i Cyprze, mimo ich miesięcznego okresu podwójnego obiegu).

Handel detaliczny również dobrze poradził sobie z wyzwaniami procesu wprowadzenia euro i posługiwania się jednocześnie dwoma walutami. Detaliści byli dobrze zaopatrzeni w gotówkę euro i nie odnotowano większych zakłóceń związanych z kolejkami. Jak widać na wykresie 2, już dnia 1 stycznia w przypadku 75 % transakcji gotówkowych sprzedawcy wydawali resztę wyłącznie w euro. Odsetek ten wzrósł szybko do 92 % w niedzielę 2 stycznia (w dniu, w

---

9 Badanie Flash Eurobarometr 309, dostępne na następującej stronie internetowej: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/flash_arch_en.htm

10 Takiej pozytywnej odpowiedzi udzieliło 90 % respondentów na Słowacji, 88 % na Cyprze, 85 % na Malcie i 96 % w Słowenii.

11 Według wspomnianego powyżej sondażu około ¾ klientów płaciło gotówką, a ¼ – kartą płatniczą.

którym otwartych było wiele dużych sklepów). W poniedziałek, 3 stycznia, udział transakcji gotówkowych, w których sprzedawcy wydawali resztę wyłącznie w euro, nieznacznie spadł do 88 %, ale już następnego dnia szybko wzrósł. Nieznana jest przyczyna tego tymczasowego spadku, ale mógł być on wynikiem faktu, że mniejsze lub oddalone sklepy, które otwarto po weekendzie, były gorzej zaopatrzone w gotówkę euro.

Wykres 2. Transakcje gotówkowe, w których resztę wydawano wyłącznie w euro (w stosunku do wszystkich, w których w ogóle wydawano resztę)

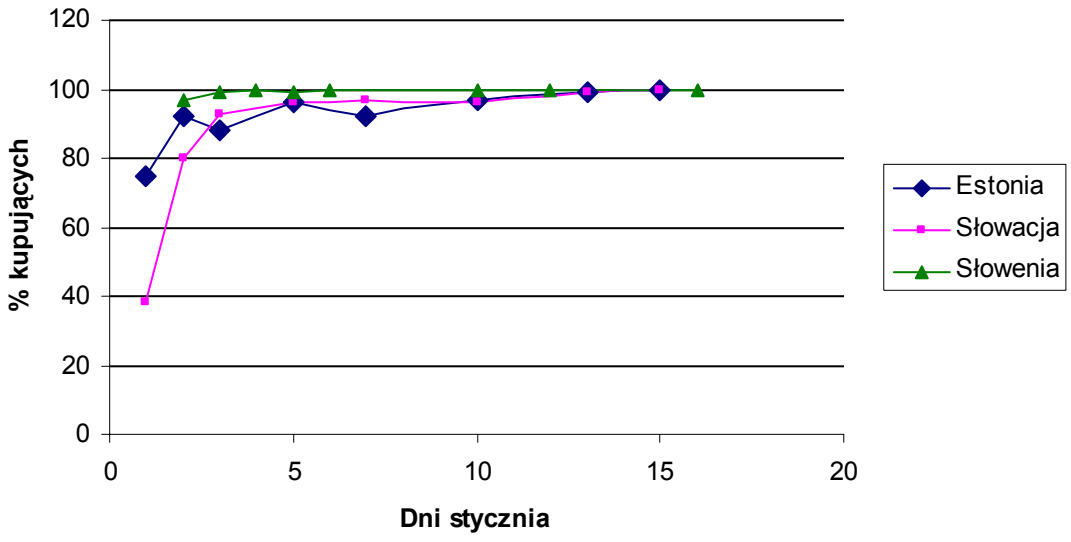

Wyniki sondażu przeprowadzonego przez służby Komisji wkrótce po zakończeniu okresu podwójnego obiegu świadczą o tym, że znaczna większość Estończyków (87 %) uznała, że operacja wprowadzenia wspólnej waluty przebiegła sprawnie i bezproblemowo.

2.3. Wycofanie dotychczasowej waluty krajowej

Znaczna część pieniądza gotówkowego denominowanego w koronie estońskiej została wycofana z obiegu przed wprowadzeniem euro. Do końca grudnia 2010 r. wartość koron estońskich pozostających w obiegu zmniejszyła się o około 40 % w porównaniu z grudniem 2009 r. (z 9,7 mld do 5,8 mld EEK). Kolejne 4,1 mld koron wycofano w styczniu 2011 r., w następstwie czego wartość pozostającej w obiegu waluty krajowej spadła do 1,7 mld EEK (około 340 mln monet i 35 mln banknotów), czyli do 18 % wartości będącej obiegu w grudniu 2009 r. Banknoty w dotychczasowej walucie krajowej są niszczone (poprzez przemiał), a monety wycofywane z obiegu i sprzedawane jako złom.

Wprowadzenie euro w Estonii było dobrze przygotowane i przebiegło bezproblemowo.

Bankomaty i terminale kart płatniczych w punktach sprzedaży zostały na czas przestawione na euro, a banki i urzędy pocztowe dobrze poradziły sobie z dodatkowym obciążeniem pracą podczas okresu podwójnego obiegu. Również handel detaliczny dobrze poradził sobie z wyzwaniami procesu przejścia na euro i posługiwania się jednocześnie dwoma walutami. Detaliści zostali dobrze zaopatrzeni w gotówkę euro i znaczna większość wydawała resztę wyłącznie w gotówce euro już od pierwszego dnia

przejścia na nowa walutę.

Na potrzeby wprowadzenia euro w innych państwach w przyszłości należy podkreślić znaczenie wydawania reszty przez sprzedawców detalicznych wyłącznie w euro w celu jak najszybszego wycofania z obiegu dotychczasowej waluty krajowej.

Przejście na euro w Estonii potwierdza wniosek płynący z poprzednich operacji wprowadzenia euro po 2002 r., a mianowicie, że dwutygodniowy okres podwójnego obiegu jest wystarczający, jeżeli zostanie dobrze przygotowany.

3. ZAPOBIEGANIE NADUŻYCIOM W ZAKRESIE CEN ORAZ BŁĘDNEMU POSTRZEGANIU CEN

Estoński urząd ochrony konsumentów monitorował właściwe podawanie cen w dwóch walutach, stosowanie zasad zaokrąglania oraz przestrzeganie porozumienia na rzecz uczciwych cen.

Obowiązek **podawania cen w dwóch walutach**, tj. w koronach estońskich i w euro, wszedł w życie z dniem 1 lipca 2010 r. i pozostanie w mocy do dnia 30 czerwca 2011 r. W ciągu sześciu miesięcy 2010 r. 25 inspektorów urzędu ochrony konsumentów skontrolowało około 4250 przedsiębiorstw i nałożyło kary w 288 przypadkach (w wysokości łącznie 12 000 EUR). Najczęściej stwierdzonym niedociągnięciem było niewłaściwe obliczenie zaokrąglenia, przy czym najczęściej dotyczyło to wartości zaledwie jednego eurocenta. Drugim najczęściej spotykanym niedociągnięciem był brak niektórych cen w euro; kolejnymi niedociągnięciami było stosowanie niewłaściwego kursu wymiany i całkowity brak cen w euro. Wyniki kontroli stopniowo ulegały poprawie, począwszy od 47% skontrolowanych przedsiębiorstw, u których stwierdzono niedociągnięcia w lipcu, do 11% - w grudniu.

W celu monitorowania podawania cen w dwóch walutach urząd ochrony konsumentów podpisał umowy z organizacjami pozarządowymi (reprezentującymi w szczególności emerytów) oraz z władzami samorządowymi Tallina. Organizacje pozarządowe skontrolowały ogółem 980 przedsiębiorstw i stwierdziły niedociągnięcia w 283 przypadkach we wrześniu i grudniu 2010 r.

Nazwy przedsiębiorstw, które nie dokonały właściwego wdrożenia zasad dotyczących podawania cen w dwóch walutach, są publikowane co tydzień na stronie internetowej urzędu ochrony konsumentów.

Estończycy ogólnie uznali, że podawanie cen w dwóch walutach jest użytecznym narzędziem ułatwiającym porównywanie cen i przyzwyczajenie się do „myślenia" w nowej walucie. Według sondażu Komisji przeprowadzonego w styczniu[12] prawie 9 na 10 (88 %) Estończyków było zdania, że podawanie cen w dwóch walutach jest bardzo użyteczne lub raczej użyteczne. Ponad 80 % Estończyków wyraziło opinię, że podawanie cen w dwóch walutach jest zawsze (34 %) lub w większości przypadków (49 %) przeprowadzone poprawne, co jest zgodne z wynikami uzyskanymi podczas przeprowadzonych niedawno operacji wprowadzenia euro.

[12] Badanie Flash Eurobarometr 309.

W odniesieniu do przeliczania cen 59 % Estończyków miało wrażenie, że czasami (38 %), często (13 %) lub bardzo często (8 %) przeliczenie cen było nieuczciwe. Taki wynik plasuje się pomiędzy wynikami sondażów przeprowadzonych podczas poprzednich operacji przejścia na euro – Słoweńcy i Cypryjczycy byli bardziej krytyczni, a Maltańczycy mniej (natomiast wśród Słowaków było więcej skrajnych opinii – zarówno bardziej krytycznych, jak i bardziej pozytywnych).

Urząd ochrony konsumentów monitoruje również przestrzeganie **porozumienia na rzecz uczciwych cen,** które zostało ogłoszone dnia 28 sierpnia i które koordynuje estońska izba przemysłowo-handlowa. Porozumienie opiera się na podobnych dobrowolnych inicjatywach, które okazały się sukcesem w ramach wcześniejszych operacji przejścia na euro. Sygnatariusze porozumienia (np. detaliści, instytucje finansowe, samorządy lokalne, sklepy internetowe itp.) zobowiązują się do niepodwyższania cen bez uzasadnienia w okresie przejścia na wspólną walutę i do przestrzegania zasad przejścia na euro. Podmioty, które przystąpiły do porozumienia, mają prawo używać naklejki ze specjalnym logo.

Do końca grudnia do porozumienia przystąpiło 526 podmiotów, w tym 16 jednostek samorządu terytorialnego, a logo było stosowane w ponad 2800 punktach sprzedaży lub prowadzenia działalności, a także w reklamach sygnatariuszy. Według estońskiej izby handlowej jest to największe w historii Estonii dobrowolne porozumienie pod względem liczby podmiotów prawnych, które do niego przystąpiły. Porozumienie na rzecz uczciwych cen stanowi bardzo ważną inicjatywę ukierunkowaną na zapobieganie potencjalnym nadużyciom związanym z cenami i wyeliminowanie błędnego postrzegania cen. W porównaniu z liczbą zarejestrowanych punktów sprzedaży w Estonii (około 28 000) oraz z doświadczeniami wynikającymi z przeprowadzonych niedawno operacji wprowadzenia euro wydaje się jednak, że możliwe było poszerzenie zakresu działań w ramach przedstawionego porozumienia[13].

Do końca stycznia urząd ochrony konsumentów otrzymał dziesięć skarg w sprawie domniemanych naruszeń, których dopuściły się przedsiębiorstwa będące faktycznie sygnatariuszami porozumienia. W czterech przypadkach nie stwierdzono naruszeń, natomiast w pozostałe sześć spraw jest obecnie w toku.

Estonia wprowadziła w życie obowiązek podawania cen w dwóch walutach oraz porozumienie na rzecz uczciwych cen zgodnie z zaleceniami Komisji[14]. Władze Estonii powinny nadal zapewniać, by wszystkie skargi od obywateli były odpowiednio badane, oraz kontynuować monitorowanie właściwego przestrzegania porozumienia na rzecz uczciwych cen.

---

[13] Na Cyprze podobnym programem objęto około 7600 przedsiębiorstw, na Malcie – około 7900, natomiast na Słowacji podobnym programem objęto około 20 000 punktów sprzedaży.

[14] Zalecenie Komisji dotyczące środków ułatwiających przyszłe przejście na euro, Dz.U. L 23 z 26.1.2008, s. 30. Obowiązek podawania cen w dwóch walutach powinien jednak wejść w życie dopiero po przyjęciu nieodwołalnego kursu wymiany przez Radę, a nie wcześniej.

4. TENDENCJE W ZAKRESIE ZMIAN CEN I POSTRZEGANIE CEN

4.1. Tendencje w zakresie zmian cen

Przejście na euro w Estonii było poprzedzone okresem wzrastającej inflacji. W szczególności w 2010 r. znacznie wzrosły ceny energii i żywności, a różnice w stosunku do krajów sąsiadujących lub do strefy euro ogółem tylko częściowo można uzasadnić zmianami podatkowymi i silnym ożywieniem gospodarczym.

Jak wynika ze wstępnych ustaleń co do zmian cen po wprowadzeniu euro, przejście na nową walutę miało raczej niewielki wpływ na ceny konsumpcyjne w styczniu. Według urzędu statystycznego Estonii w styczniu krajowy wskaźnik cen konsumpcyjnych pozostał niezmieniony w porównaniu z grudniem 2010 r. Do ograniczenia inflacji w największym stopniu przyczyniły się ceny elektryczności, energii cieplnej, paliw, odzieży i obuwia, częściowo w wyniku czynników sezonowych. Jednakże według narodowego banku Estonii ceny spędzania czasu wolnego, uprawiania sportu, usług restauracyjnych i usług dla gospodarstw domowych wzrosły znacznie bardziej niż w poprzednich latach w styczniu. Dogłębna analiza zmian cen po wprowadzeniu euro będzie możliwa po opublikowaniu danych dotyczących zharmonizowanego indeksu cen konsumpcyjnych (HICP) dla pierwszych miesięcy 2011 r.

4.2. Postrzeganie cen

Zgodnie z przeprowadzonym niedawno sondażem Komisji (w styczniu 2011 r.)[15] większość Estończyków (55 %) była zdania, że przejście na euro doprowadzi do wzrostu inflacji w Estonii (wobec 66 % Cypryjczyków, 52 % Słoweńców, 37 % Maltańczyków i 19 % Słowaków tuż po wprowadzeniu euro w tych krajach), natomiast tylko 21 % Estończyków uważało, że przystąpienie do strefy euro pomoże Estonii zachować stabilność cen.

Wprowadzenie euro nastąpiło w czasie, kiedy inflacja postrzegana wykazywała stałą tendencję wzrostową po osiągnięciu w 2009 r. najniższego poziomu w historii. Postrzeganie inflacji w Estonii generalnie podąża za tendencją inflacji HICP, ale w drugiej połowie 2010 r. inflacja postrzegana rosła szybciej niż inflacja rzeczywista (zob. wykres poniżej). Ze styczniowych danych uzyskanych w ramach przeprowadzonego wśród konsumentów sondażu wynika, że inflacja postrzegana nadal wzrastała i przy uwzględnieniu dostosowań sezonowych w styczniu osiągnęła 63,6 pp. wobec 59,6 pp. w grudniu (bez uwzględnienia dostosowań sezonowych zmalała z 61,1 pp. do 59,6 pp.). W warunkach rosnącej inflacji HICP trudno jest wyodrębnić wpływ przejścia na euro na postrzeganie inflacji.

---

[15] Badanie Flash Eurobarometr 309.

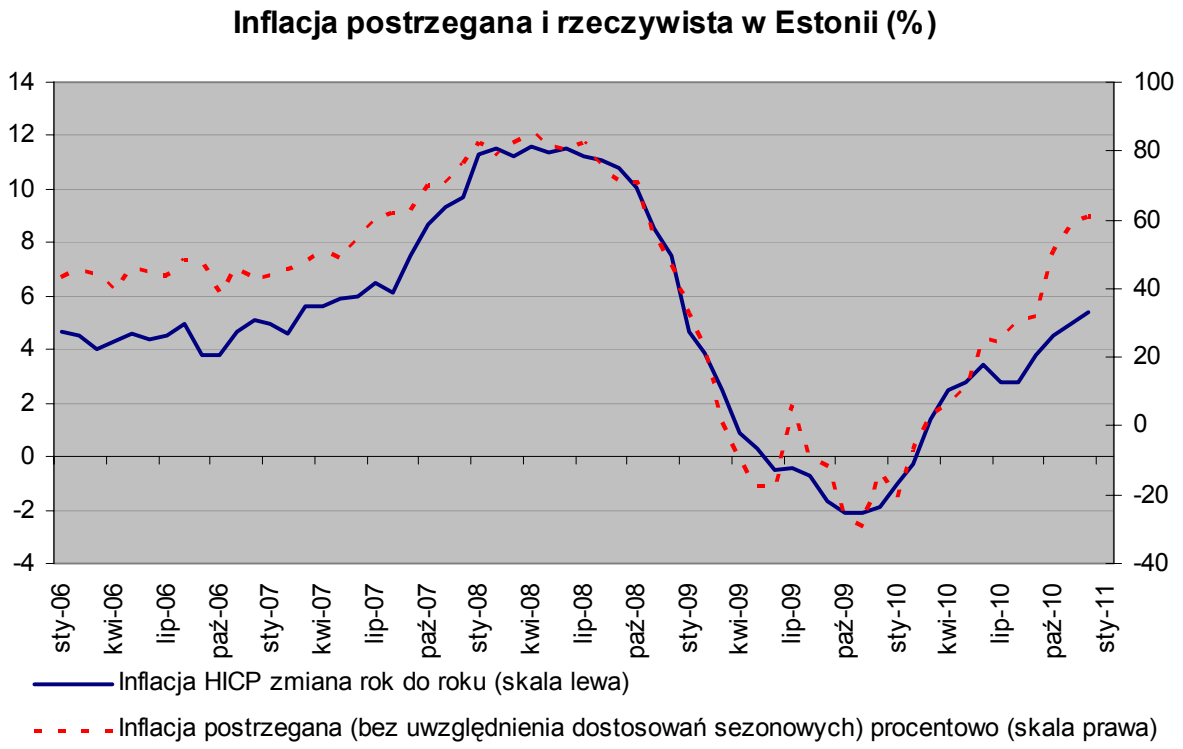

5. KAMPANIA INFORMACYJNA DOTYCZĄCA EURO

W ostatecznej wersji „Strategii informacyjnej na potrzeby wprowadzenia euro w Estonii", przyjętej przez krajowy komitet ds. zmiany waluty w dniu 15 marca 2010 r., ustanowiono wytyczne w sprawie kampanii informacyjnej dotyczącej przejścia na euro. W ujęciu ilościowym kampania miała na celu zapewnienie, by 90 % mieszkańców Estonii było dobrze poinformowanych o wszystkich praktycznych aspektach wymiany waluty i by 65 % mieszkańców wyrażało poparcie dla przejścia na euro.

Władze Estonii przewidziały rozpoczęcie znacznej większości działań informacyjnych na dużą skalę po podjęciu formalnej decyzji przez Radę ECOFIN dnia 13 lipca 2010 r. Do wyjątków należała strona internetowa poświęcona euro oraz pewna liczba prezentacji i kontaktów z prasą. Działania informacyjne zostały zintensyfikowane wczesną jesienią, kiedy władze Estonii szybko wdrożyły plany dotyczące kampanii informacyjnej, obejmujące zrównoważony zestaw działań polegających na dotarciu do mieszkańców w sposób bardziej bezpośredni (poprzez przesyłki reklamowe, seminaria, wystawy) oraz za pośrednictwem środków masowego przekazu (materiały drukowane, reklamy w telewizji i w radio), a także podkreślanie praktycznych aspektów wymiany waluty. Władze Estonii zastosowały się do wskazówek Komisji odnośnie do poświęcenia szczególnej uwagi słabszym grupom społecznym, mniejszościom i przedsiębiorstwom. Cel dotyczący liczby mieszkańców poinformowanych na temat przejścia na euro osiągnięto na długo przed rzeczywista datą wprowadzenia nowej waluty. Natomiast cel liczbowy dotyczący poparcia dla przejścia na euro w Estonii udało się osiągnąć w styczniu 2011 r. Władze Estonii ściśle współpracowały z instytucjami UE. W celu wzmocnienia i usprawnienia współpracy w 2005 r. zawarły one umowę o współpracy z Komisją Europejską. Została ona kilka razy przedłużona i wygaśnie ostatecznie pod koniec 2011 r.

Dzięki swojej wiedzy fachowej w tej dziedzinie Komisja udzielała pomocy już od czasu wyrażenia przez Estonię wstępnego zainteresowania wprowadzeniem euro. Zgodnie z umową o dotacje, podpisaną dnia 13 lipca 2010 r. między Komisją i estońskim ministerstwem finansów, Komisja Europejska pokrywa do 50 % kwalifikujących się kosztów wynagrodzeń ekspertów ds. działań informacyjnych, kampanii informacyjnych w środkach masowego przekazu, krajowych sondaży opinii publicznej, seminariów i szkoleń oraz przesyłek reklamowych do gospodarstw domowych. Komisja sfinansowała również mobilną wystawę, którą przedstawiono w czterech największych miastach Estonii (Tallin, Narva, Tartu i Rakvere). Wystawa przyciągnęła ponad 65 000 osób w tych czterech miastach. Komisja zorganizowała również seminaria dla dziennikarzy i publikacje w formie drukowanej.

Europejski Bank Centralny wspierał krajową kampanię informacyjną, przekazując publikacje, organizując wystawy i inne wydarzenia w zakresie „public relations", a także służąc znaczną pomocą w kampanii realizowanej w środkach masowego przekazu.

Kampania informacyjna w Estonii przyczyniła się do sprawnego wprowadzenia wspólnej waluty. Mimo nieco opóźnionego rozpoczęcia kampanii objęła ona na czas większość najważniejszych praktycznych aspektów wprowadzenia euro. Szczególną uwagę poświęcono przedsiębiorstwom, mniejszościom i słabszym grupom społecznym. Władze Estonii powinny wziąć pod uwagę kontynuowanie monitorowania postrzegania zagadnień związanych z euro i w razie potrzeby podejmować działania informacyjne.